

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету журналістики

Костюк В.В.

«_____» 2017

РИТОРИКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра

спеціальності 061 – «Журналістика»

освітньо-професійна програма «Видавнича справа та редагування»

Укладачі: к.філол.н., доцент Т.М. Плеханова

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри видавничої
справи та редагування
Протокол № 1 від “29” серпня
2017 р.

Завідувач кафедри видавничої
справи та редагування

Т. М. Плеханова

Ухвалено науково-методичною радою
факультету журналістики
Протокол № 1 від “30” серпня
2017 р.

Голова науково-методичної ради
факультету журналістики

Н. В. Романюк

2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 061 - «Журналістика»	Цикл професійної підготовки	
		Нормативна навчальна дисципліна	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність 061 - «Журналістика»	Рік підготовки:	
	Освітньо-професійна програма «Видавнича справа та редагування»	2-й	2-й
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 4 год.	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Лекції	
		16	8
		Практичні	
		48 год.	2
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
26 год.	54		
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – вивчення історії та теорії красномовства, практичне оволодіння прийомами і навичками ораторського мистецтва.

Завдання курсу:

- засвоїти знання з риторики як науки, усвідомити і запам'ятати систему понять, оволодіти риторичною термінологією;
- вивчити історію та джерела риторики та ораторської майстерності;
- уважно ознайомитися зі зразками промов визначних ораторів минулого і сучасності для максимального використання їхнього досвіду;
- оволодіти методом риторичного аналізу текстів різних типів промов, навчитися членувати текст, точно визначати тему, тези, докази, мовні засоби (тропи і фігури), доцільність кожного слова;
- навчитися, використовуючи свої знання та досвід інших промовців, створювати та виголошувати різні типи промов на потрібну тему і з урахуванням різних ситуацій;
- виробити уважне та критичне ставлення до власного мовлення і суспільної мовної практики.

За підсумками вивчення курсу студент 2 курсу повинен **знати** ключові поняття, розділи та закони як класичної, так і сучасної риторичної науки.

У процесі вивчення курсу «Риторика» студент повинен *уміти* аналізувати та членувати тексти різних типів, визначати тему, тези, докази, риторичні та мовні засоби та доцільність кожного слова в тексті; розрізняти тропи і фігури української мови; використовуючи свої знання й досвід інших промовців, продукувати тексти різних типів промов з потрібної теми і для різних ситуацій та використовувати їх у власній практичній діяльності.

Студент повинен володіти навичками відбору та редагування мовленнєвого матеріалу; роботи з науковою літературою, словниками й довідниками для теоретичного обґрунтування висновків після спостережень над конкретними мовними явищами й ораторськими стилями.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей)**:

- уміння вільно оперувати спеціальною термінологією для вирішення професійних завдань;
- здатність застосовувати знання зі сфери сучасної риторичної науки, зокрема з галузі видавничої справи та редагування у своїй професійній діяльності;
- уміння використовувати прийоми та навички ораторського мистецтва для спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності);
- здатність забезпечувати виконання нормативних вимог до результатів професійної діяльності та ефективне використання об'єктів предметної діяльності, спираючись на базові знання фундаментальних розділів риторичної науки.

Міждисциплінарні зв'язки. При викладанні курсу «Риторика» необхідно враховувати його зв'язки з дисципліною «Українська мова у професійному спілкуванні» (закономірності функціонування української мови у засобах масової інформації, особливості уживання лексичних та фразеологічних одиниць сучасної української мови, логіко-граматичні основи української пунктуації та жанрово-стильові різновиди текстів); «Лінгвістичні основи соціальних комунікацій» (функції мови, становлення фонетичної системи, вплив звуків на сприйняття інформації, основи граматики, засоби граматики, формування письма), «Історія України» (історичні та соціальні умови зародження та становлення українського письма, української мови), «Газетно-журнальні та книжкові видання» (специфіка мовних засобів різних жанрів періодики)

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ I. Мета і завдання курсу. Риторика в системі мовних знань видавця, журналіста. Теоретичні засади та основні поняття риторики.

Тема 1. Вступ. Проблематика курсу. Зміст і завдання курсу, його значення для підготовки журналіста, видавця, редактора. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Предмет риторики. Неориторика, сучасні підходи до вивчення ораторського мистецтва. Проблеми і завдання риторичної науки. Місце риторики серед інших дисциплін. Риторика як елемент культури. Риторичні основи журналістики як професії підвищеної мовленнєвої відповідальності. Сучасне ораторське мистецтво у засобах масової інформації

Тема 2. Теоретичні засади риторики. Своєрідність риторичної науки (риторика є комплексною наукою, універсальність риторики, розвиває в людині цілу систему особистісних якостей; ефективна мисленнєво-мовленнєва діяльність є основою професіоналізму, прикладний характер риторики, риторика як систематизатор процесу навчання, використання моральних категорій).

Тема 3. Основні поняття риторики. Загальні поняття класичної риторики. Логос як основна категорія класичної риторики, яка покликана представляти думку і слово, що практично означає: слово має зміст, думку, воно має йти від розуму й апелювати до нього. Як одна з основних категорій класичної риторики етос визначає зразкову суспільну й морально-етичну поведінку оратора, інакше промовець не зможе переконувати інших і впливати на них. Пафос є категорією естетики – це інтелектуальне, вольове, емоційне устремління мовця, яке виявляється і в процесі мовленнєвої комунікації, і в його продукті – тексті.

Тема 4. Основні розділи класичної риторики. Інвенція як розділ класичної риторики, в якому розробляється етап задуму, намірів, ідей, формулювання гіпотези майбутнього виступу. Диспозиція – розділ риторики, в якому формулюються основні поняття про предмет виступу і визначаються правила оперування поняттями. Елоквенція - підрозділ елокуції – найбільшого розділу риторики, в якому досліджуються фігури слова (тропи) і фігури думки (риторичні фігури). Меморія як розділ риторики, призначення якого допомогти оратору запам'ятати зміст промови так, щоб не розгубити не тільки фактичну інформацію, а й образність, цікаві деталі. Акція – розділ класичної риторики, призначення якого полягає в тому, щоб підготувати оратора до зовнішнього і внутрішнього виступу. Жанри красномовства.

Тема 5. Види красномовства та сфери його застосування. Зародження та головні риси академічного красномовства. Жанри академічного красномовства: наукова доповідь, наукове повідомлення, наукова лекція (вузівська та шкільна), реферат, виступ на семінарському занятті, науково-популярна (публічна) лекція, бесіда. Форми діалогу зі слухачами.

Найдавніші джерела політичного красномовства як засобу боротьби за владу. Жанри політичної риторики: політична промова, доповідь, виступ, інформація, огляд, бесіда. Різновиди та функції судового (юридичного) красномовства. Церковне красномовство, види та структура церковних проповідей. Розповсюдження суспільно-побутового красномовства та його жанрів: ювілейних промов, привітальних слів, тостів, надгробних (поминальних) слів.

Тема 6. Характеристика риторичних законів. Концептуальний закон як перший крок мовленнєвого циклу; закон моделювання аудиторії – необхідність системного вивчення власної аудиторії та ознак, які визначають „портрет” будь-якої аудиторії (соціально-демографічних, соціально-психологічних та індивідуально-особистісних). Використання стратегічного закону як системи побудови програми впливу на конкретну аудиторію.

Складові тактичного закону: аргументація і активація мислення та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії. Мовленнєвий закон як система комунікативних якостей мовлення (правильність, виразність, ясність, точність, багатство, образність, стислість). Закон ефективної комунікації, що розвиває в людині уміння встановлювати, зберігати й закріплювати контакт з аудиторією як необхідну умову успішної реалізації продукту мисленнєво-мовленнєвої діяльності. Використання системно-аналітичного закону як засобу формування уміння рефлексувати (виявляти й аналізувати власні відчуття з метою навчитися робити висновки з помилок і нарощувати цінний життєвий досвід) та оцінювати діяльність інших.

Розділ II. Історичний розвиток риторичної науки.

Сучасний стан ораторського мистецтва в Україні та світі.

Тема 7. Античне ораторське мистецтво. Міфологія красномовства, основні риси риторики Давнього Сходу. Риторика Давньої Месопотамії. Ораторське мистецтво Давнього Єгипту. Риторика Давньої Індії. Основні категорії класичної індійської поезії. Ораторське мистецтво Давнього Ірану.

Риторика Давнього Китаю. Виникнення і розвиток риторики в Давній Греції: Емпедокл, софістика, Ісократ. Риторичний ідеал античності. Видатні давньогрецькі

оратори (Горгій, Сократ, Платон, Аристотель, Демосфен). Римський період розвитку античного красномовства (Цицерон, Гай Юлій Цезар, Квінтіліан), три джерела красномовства.

Тема 8. Ораторське мистецтво в Середні віки. Красномовство біблійних проповідників (Старий та Новий Завіти). Десять Заповідей (Декалог) як найважливіший зразок релігійно-дидактичної риторики Біблії. Пророче слово і повчальні слова як різновиди біблійного красномовства. Формування засад середньовічного європейського красномовства (Філон Александрійський, Тертуліан). Розвиток патристики: Августин Аврелій, Єронім. Візантійська теорія риторики (Афанасій Александрійський, Василь Великий, Григорій Богослов, Іван Золотовустий). Розвиток риторики на Заході в Середні віки. Риторика та гомілетика. Коран як джерело арабської словесності, літератури, риторики. Роль Корану в становленні мусульманського красномовства. Ораторське мистецтво в Середні віки. Візантійська теорія риторики. Розвиток риторики на Заході в Середні віки. Риторика та гомілетика.

Тема 9. Історія українського красномовства. Витоки давньоукраїнського красномовства (Київська Русь): літопис Нестора, “Слово про Закон та Благодать” митрополита Іларіона, “Слово” Кирила Туровського, “Повчання” Володимира Мономаха, “Слово про Ігорів похід”. Українське красномовство в XIII – XVII ст. (І.Вишенський, Г.Сковорода, Петро Могила, Л.Бараинович). Розвиток української ораторської та агіографічної прози к.ХІУ – поч. ХУІ ст. Резонанс української культури в східнослов'янських землях (Стефан Яворський, Феофан Прокопович).

Зародження полемічної літератури. Київська школа риторики ХУІІ – ХУІІІ ст. Риторичні твори “Ключ розуміння” Й.Галятовського, “Епінікон” Ф.Прокоповича, праці М.Ломоносова. Латиномовні поетики і риторики ХУІІ – 1 пол. ХУІІІ ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. Розвиток українського риторичного слова в ХІХ – ХХ ст. (К.Зеленецький, М.Максимович, М. Драгоманов, М.Грушевський). Курси філософії та риторики професорів Києво-Могилянської Академії. Феофан Прокопович.

Тема 10. Розвиток ораторського мистецтва в Україні та світі. Розвиток українського риторичного слова в ХІХ – ХХ ст. Розвиток риторики в Європі нового часу. Неориторика ХХ ст.: генезис, проблеми, перспективи. Сучасний стан ораторського мистецтва в Україні

Тема 11. Розвиток риторики в Європі нового часу. Розвиток дипломатичного, військового, академічного, судового та епідектичного красномовства. Занепад церковного красномовства. Вплив суспільно-політичних процесів в Європі ХІХ ст. на розвиток риторичної науки. Основні риси американської риторики новітнього часу. Навчання основам риторики в епоху комп'ютерів. Вплив розвитку масових комунікацій на техніку мовлення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин										
	денна форма						заочна форма				
	усь ого	у тому числі					усього	у тому числі			
		л	п	лаб	сам.роб.	інд.з авд.		л	п	лаб	сам.роб.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Розділ 1. Мета і завдання курсу. Риторика в системі мовних знань видавця, журналіста. Теоретичні засади та основні поняття риторики											
Тема 1. Вступ. Основні поняття	8	2	4		2		2			4	

дисципліни												
Тема 2. Теоретичні засади риторики	6		4		2						4	
Тема 3. Основні поняття риторики	8	2	4		2			2			6	
Тема 4. Основоположні розділи класичної риторики	8	2	4		2						4	
Тема 5. Види красномовства та сфери застосування	8		4		4				2		4	
Тема 6. Характеристика риторичних законів	8	2	4		2			2			4	
Разом за розділом 1	46	8	24		14			6	2		26	
Розділ 2. Історичний розвиток риторики та мистецтва. Сучасний стан ораторського мистецтва в Україні та світі												
Тема 7. Античне ораторське мистецтво	8	2	4		2						6	
Тема 8. Ораторське мистецтво в Середні віки.	8		6		2						6	
Тема 9. Історія українського красномовства.	10	2	4		4			2			4	
Тема 10. Розвиток ораторського мистецтва в Україні та світі.	8	2	4		2						6	
Тема 11. Розвиток риторики в Європі нового часу	10	2	6		2						6	
Разом за розділом 2	54	8	24		12			2			28	
Усього годин	90	16	48		26			8	2		54	

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	
1	Зміст і завдання курсу, його значення для підготовки журналіста, видавця, редактора.	2
2	Основні поняття риторики.	2

3	Основоположні розділи класичної риторики	2
4	Характеристика риторичних законів	2
5	Античне ораторське мистецтво	2
6	Історія українського красномовства.	2
7	Розвиток ораторського мистецтва в Україні та світі	2
8	Розвиток риторики в Європі нового часу.	
Разом		16

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Проблематика курсу.	4
2	Теоретичні засади риторики. Своєрідність риторичної науки	4
3	Загальні поняття класичної риторики: логос, етос, пафос	4
4	Основоположні розділи класичної риторики. Жанри красномовства.	4
5	Види красномовства та сфери його застосування. Форми діалогу зі слухачами	4
6	Характеристика риторичних законів	4
7	Античне ораторське мистецтво.	6
8	Ораторське мистецтво в Середні віки. Розвиток патристики.	4
9	Історія українського красномовства.	4
10	Розвиток ораторського мистецтва в Україні та світі.	4
11	Розвиток риторики в Європі нового часу. Неориторика XX ст.: генезис, проблеми, перспективи.	6
Разом		48

Теми лабораторних занять Не передбачено планом

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Проблематика курсу.	2
2	Теоретичні засади риторики. Своєрідність риторичної науки	2
3	Загальні поняття класичної риторики: логос, етос, пафос	2
4	Основоположні розділи класичної риторики. Жанри красномовства.	2
5	Види красномовства та сфери його застосування. Форми діалогу зі слухачами	4
6	Характеристика риторичних законів	2
7	Античне ораторське мистецтво.	2
8	Ораторське мистецтво в Середні віки. Розвиток патристики.	2
9	Історія українського красномовства.	4
10	Розвиток ораторського мистецтва в Україні та світі.	2
11	Розвиток риторики в Європі нового часу. Неориторика XX ст.: генезис, проблеми, перспективи.	2
Разом		26

Індивідуальне завдання

Захист попередньо підготовлених рефератів (на одну із запропонованих тем).

8. Види контролю і система накопичення балів

Студенти можуть отримати таку кількість балів:

30 балів – за засвоєння теоретичної бази (усна відповідь на питання плану практичного заняття, контрольне тестування за результатами вивчення кожного розділу та ін.);

50 балів – набуття практичних вмінь і навичок (завдання практичного змісту, що подаються до планів практичних занять);

10 балів – індивідуальне практичне завдання;

10 балів – залік.

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування.

За ґрунтовну усну відповідь на занятті студент може отримати максимум 2 бали.

За кожне якісно виконане практичне завдання до плану – максимум 3 бали.

Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт оцінюється максимум у 6 балів.

	Вид контрольного заходу / кількість контрольних заходів / кількість балів	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів	
1	Підготовка та презентація одного з теоретичних питань плану заняття	15	2	30	
2	Якісна підготовка практичного завдання до плану заняття	22	2	44	
3	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу	2	3	6	
4	Підсумковий контроль	Індивідуальне практичне завдання	1	10	10
		Усне опитування за вивченим матеріалом курсу	1	10	10
Усього		30		100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		екзамен	залік
A	90 – 100 (відмінно)	(відмінно)	зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		

FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

12. Рекомендована література

Основна

1. Абрамович С. Риторика / С. Абрамович, М. Чікарькова. – К.: Наук.думка, 2001. – 356с.
2. Абрамович С. Риторика загальна та судова/ С. Абрамович. – К.: Наук.думка, 2003. – 347с.
3. Гурвич С. Основы риторики / С. Гурвич, В.Погорелко, М. Герман. – К.: Кондор, 1978. – 298с.
4. Ивин А.А. Риторика. Искусство убеждать / А.А. Ивин. – М.: Гранд, 2002. – 305с.
5. Когут О.І. Основы ораторского мистецтва / О.І. Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 298с.
6. Кохтев Н. Риторика / Н. Кохтев. – М.: Наука, 1994. – 356с.
7. Кузнецов И.Н. Современная риторика / И.Н. Кузнецов. – М.: Гранд, 2003. – 487с.
8. Куньч З. Риторичний словник / З. Куньч. – К.: Рідна мова, 1997. – 339с.
9. Мацько Л.І. Риторика / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К.: Наук.думка, 2003. – 365с.
10. Олійник О. Риторика / О. Олійник. – К.: Кондор, 2009. – 202с.
11. Сагач Г. Риторика / Г. Сагач. – К.: Рідна мова, 2000. – 578с.
12. Смелкова З. Риторические основы журналистики / З. Смелкова, Л. Ассуирова, М. Савова. – М.: Наука, 2003. – 294с.
13. Хоменко І.В. Еристика. Мистецтво полеміки / І.В. Хоменко. – К.: Наук.думка, 2001.- 214с.
14. Чибісова Н.Г. Риторика / Н.Г. Чибісова, О.І. Тарасова. – К.: Наук.думка, 2003. – 243с.

Додаткова

1. Борухович В. Ораторское искусство Древней Греции / В. Борухович // Ораторы Греции. – М., 1985. – С. 5 – 24.
2. Баева О.А. Ораторское искусство и деловое общение / О.А. Баева. – М.:Знание, 2003. – 342с.
3. Безменова Н.А. Неориторика: проблемы и перспективы / Н.А. Безменова // Семантика. Коммуникация. Стил. – М.: Просвещение, 1991. – 453с.
4. Вагапова Д. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах / Д. Вагапова. – М.: Наука, 2001. – 261с.
5. Гнатенко В. Цариця наук — риторика / В.Гнатенко // Літ. Україна. — 1993. — 25 березня.
6. Зеленецкий К.П. Исследование о риторике / К.П. Зеленецкий. — М.: Знание, 1991. – 361с.
7. Любимов А. НЛП. Мастерство коммуникации / А. Любимов. – М.: Наука, 2003. – 287с.

10. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів, 2001.
11. Рождественский Ю.В. Теория риторики / Ю.В. Рождественский. – М.: Знание, 1997. – 347с.
12. Сагач Г. Золотослів / Г. Сагач. – К.: Наук.думка, 1993. – 476с.
13. Сергеечева В. Как говорить убедительно. Стратегия и тактика общения / В. Сергеечева. – М.: Наука, 2002. – 349с.
14. Сычев О.А. Обучение риторике в эпоху компьютеров: введение в опыт США / О.А. Сычев. – М.: Знание, 1991. – 197с.
15. Сопер Поль Л. Основы искусства речи / Л. Сопер Поль. – М.: Наука, 1995. – 421с.
16. Чепіга І.П. Ораторське мистецтво на Україні в ХУІ – ХУІІ ст. / І.П. Чепіга // Українська мова і література в школі. – 1989. - № 10. – С.64 – 68.

13. Інформаційні ресурси

1. Мацько Л.І., Риторика [Електронний ресурс] / Мацько Л.І., Мацько О.М. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika - matsko l i>
2. Бородин Е.Н. Риторика в епоху Нового времени [Електронний ресурс] / Бородин Е.Н., Левченко Г.Г. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2012/fkita/borodin/library/article2.htm>
3. Колотілова Н.А. Риторика [Електронний ресурс] / Колотілова Н.А. Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika - kolotilova na>
4. Зубанова С.Г., Риторика [Електронний ресурс] / Зубанова С.Г. Учебн. пос., часть 1 — М., 2003. – Режим доступу: twirpx.com
5. Олійник О. Риторика. [Електронний ресурс] / Олійник О. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika - oliynik ob>
6. Хоменко І.В. Еристика. [Електронний ресурс] / Хоменко І.В. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/eristika - homenko iv>
7. Невская М.А. Риторика. [Електронний ресурс] / Невская М.А. – Режим доступу: <http://www.e-reading lib.org/bookreader.php/ 79283/Nevskaaya - Ritorika.html>

Погоджено Л.П. Меланська О.В.
 навчальний відділ
 « 11 » жовтня 2017р